

Projekt

z dnia 30 września 2024 r.
Zatwierdzony przez

**Uchwała
Burmistrza Miasta Zakopane
z dnia 20 września 2024 r.
Nr**

w sprawie: ustanowienia w Zakopanem Dnia Pamięci Kurierów Tatrzańskich

Na podstawie art. 18 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U.2024.609 t.j. z dnia 2024.04.22 ze zm.) oraz § 14 ust.1 pkt 3 Statutu Gminy Miasto Zakopane (Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego z dnia 31 grudnia 2019 r. poz. 10027, ze zm.) Rada Miasta Zakopane uchwała, co następuje:

§ 1.

Oddając hołd i szacunek Kurierom Tatrzańskim, działającym na rzecz odzyskania niepodległości poprzez służbę w Tatrach, podczas II wojny światowej, Rada Miasta Zakopane ustanawia dzień 12 września Dniem Pamięci Kurierów Tatrzańskich.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Zakopane.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

UZASADNIENIE

„Działalność kurierska na trasie Zakopane – Budapeszt – Zakopane trwała przez ponad pięć okupacyjnych lat. Stała się ważnym elementem łączącym okupowany kraj i rodzące się na naszych ziemiach Polskie Państwo Podziemne z rządem działającym na emigracji. Łączność tą prowadziło ok. 30 kurierów tatrzańskich, którzy przez Tatry i ich okolice chodzili do Budapesztu. (...)

Atak niemiecki na Polskę 1 września i sowiecki w dniu 17 września 1939 roku postawiły państwo polskie i ludność w bardzo trudnej sytuacji. Kampania wrześniowa zakończyła się z początkiem października, a część władz i wojska wycofała się na Węgry, gdzie zaczęły się tworzyć pierwsze polskie placówki. Przedstawiciele władz polskich w Budapeszcie zaczęli już wtedy myśleć o stworzeniu sprawnego systemu łączności z krajem. Służyć temu mieli kurierzy, którzy przemierzali polskie góry, nie tylko Tatry, przynosząc meldunki, przeprowadzając oficerów i żołnierzy, przynosząc także broń, na trasie Zakopane – Budapeszt. System łączności z krajem stworzono na początku 1940 roku, choć pierwsze niezorganizowane przejścia kurierskie miały miejsce wcześniej.

Ważnym elementem wspierającym działalność kurierską była postawa Węgrów. Administracji terenowej, policji, władz lokalnych i zwykłych obywateli. Węgrzy w sytuacji wojny pozostali wierni dawnej przyjaźni polsko-węgierskiej. 17 września 1939 r. granica z Węgrami została otwarta, co umożliwiło ocalenie tysięcy ludzi, żołnierzy i cywilów, którzy przez góry i Przełęcz Tatarską dotarli na Węgry. Polacy na tym terenie mogli liczyć na życzliwe stanowisko i pomoc zarówno ze strony społeczeństwa, jak i władz. Polacy, przebywający na terenie Węgier, zostali umieszczeni w specjalnie przygotowanych obozach. Wojskowych oddzielono od cywilów i umieszczono w koszarach w okolicach Miskolca, a uchodźcy cywilni mogli się osiedlać na terenie całych Węgier. Łącznością z krajem na trasie Budapeszt – Warszawa – Budapeszt miały się zająć polskie placówki konspiracyjno-kurierskie. Dość szybko zorganizowano bazy wywiadowczo-przerzutowe: Ekspozyturę „W” (Węgry) podległą II Oddziałowi Wywiadu Polskiego oraz Wojskową Bazę Wywiadowczo-Łącznikową, o kryptonimach „Romek”, „Liszt”, „Pestka” i Wywiadowczo-Polityczną Bazę Łącznikową, działającą pod kryptonimem „W” Węgry.”

Źródło Muzeum Tatrzańskie

Wielu młodych ludzi zgłosiło swój akces do walki z okupantem. Nie wszyscy dostali przydział, ten najważniejszy, do odpowiedzialnej i najtrudniejszej służby otrzymali najbardziej zaufani. Wśród nich byli kurierzy tatrzańscy: Jan Bobowski, Waław Felczak, Józef Fitrzyk, Andrzej Frączysty, Gustaw Frączysty, Stanisław Frączysty, Wincenty Galica, Jan Gąsienica – Krety, Władysław Gąsienica Roj, J. Eugeniusz Gąsienica Sieczka, Józef Gąsienica Zuzaniak, Krystyna Giżycka, Maria Hulewicz, Stanisław Karpiel, Filip Feliks Klaper, Józef Krzeptowski, Andrzej Krzysiak, Jan Kula, Stanisław Kula, Ludwika Leśniak, Stanisław Łaś, Jan Łozański, Stanisław Marusarz, Jan Marusarz, Helena Marusarzówna, Wanda Modlibowska, Stanisław Motyka, Andrzej Podczerwiński, Ludwik Polakiewicz, Bronisław Przybylski, Franciszek Roman, Zbigniew Ryś, Włodzimierz Szyk, Aleksander Wróblewski, Czesław Wrześniak, Stanisław Wrześniak.

Jedną z kurierów była Helena Marusarzówna, zakopianka z urodzenia, wspaniała narciarka, odnosząca sukcesy na zawodach międzynarodowych, wielokrotna mistrzyni Polski w konkurencjach alpejskich. Młoda, odważna, bez wahania stanęła do walki w obronie ojczyzny. Poniosła najwyższą cenę. Złapana przez słowackich żandarmów na trasie kurierskiej, została przekazana Niemcom. Rozstrzelana w Pogórskiej Woli 12 września 1941 roku.

Inicjatywę ustanowienia Dnia Pamięci Kurierów Tatrzańskich zgłosił Społeczny Komitet Budowy Pomnika im. Kurierów Tatrzańskich w osobach Józef Pitoń, Apoloniusz Rajwa, Kazimierz Gąsienica – Byrcyn, Zbigniew Mrowca i Andrzej Stanek.